

PŘEDNÁŠKY (NEJEN) PRO ŠKOLY

Nabízím sérii přednášek, které otevírají témata hluboce propojená s naší současností i budoucností. Ať už jde o klimatické katastrofy, uprchlické krize nebo otázky sociální péče, mým cílem je přiblížit posluchačům místa a situace, která se běžně skrývají za titulky zpráv, ale přitom ovlivňují životy nás všech. Každá přednáška staví na mých osobních zkušenostech z terénu, kde jsem měl možnost být svědkem neuvěřitelných příběhů a zachytit je prostřednictvím kamery. Tyto příběhy spojuji s teoretickými poznatky a daty, která je zasazují do širšího globálního kontextu. Chci posluchače nejen informovat, ale především inspirovat – k zamyšlení, diskusi i k akci. Přednášky jsou navrženy tak, aby podněcovaly k dialogu. Každý účastník má možnost přispět svým pohledem, sdílet vlastní zkušenosti nebo pokládat otázky, které ho zajímají. Ať už jste student, pedagog, nebo člen širší veřejnosti, tyto přednášky vás zavedou za hranice známého a otevřou prostor pro nové úhly pohledu. Přijďte diskutovat, přemýšlet a hledat odpovědi na otázky, které formují svět, ve kterém žijeme.

Autor:

Martin Trabalík se ve své práci zabývá převážně sociálními a humanitárními tématy. Spolupracuje s reportážním kanálem Voxpot a věnuje se vlastním nezávislým projektům. V roce 2016 se během uprchlické krize začal věnovat dokumentární činnosti a od té doby pracoval na projektech v Náhorním Karabachu, Bangladéši, Ukrajině, Afghánistánu a mnoha dalších zemích. V roce 2018 získal cenu UNHCR a ocenění Czech Press Photo v kategorii Problémů dnešní doby za svou práci o odsunu Rohingů z Myanmaru. V roce 2021 natočil film Incendios, který pojednává o lesních požárech v Bolívii. Film byl mimo jiné oceněn cenou Nejlepší celovečerní dokument na Mezinárodním filmovém festivalu v La Paz. V současnosti natáčí večerní dokumentární film Co s Pétou o otci, který musí po smrti ženy vychovávat dvě děti, z nichž jedno je vážně hendikepované.

LESNÍ POŽÁRY A KLIMATICKÁ ZMĚNA

Tato přednáška přibližuje problematiku jihoamerických lesních požárů, zejména požárů v bolivijské Chiquitanii v roce 2019, a jejich vazbu na globální klimatickou změnu. Představí hlavní příčiny požárů, jejich devastující dopad na biodiverzitu a život místních komunit, a propojí je s širšími otázkami lidské odpovědnosti. Studenti se seznámí s konkrétními příběhy z terénu, vizuálními ukázkami a praktickými návrhy na zmírnění dopadů klimatických změn.

Délka: 60–90 minut

Cílová skupina: Středoškoláci, vysokoškoláci, ekologické skupiny

Cíl přednášky: Přiblížení problematiky jihoamerických požárů a jejich dopadů na život lidí i zvířat. Zasazení do kontextu globální klimatické změny a zamyšlení nad osobní odpovědností každého z nás.

Struktura přednášky

1. Úvod (10 min)

- **Představení:** Osobní zkušenosti s dokumentováním požárů v Chiquitanii.
 - **Otázka publiku:** „Co si myslíte, že je hlavní příčinou požárů v Amazonii?“
-

2. Požáry v Chiquitanii (15 min)

- **Kontext:** Bolívie 2019 – příčiny požárů (odlesňování, zemědělská expanze, politika – přerozdělování půdy v roce 2019). Srovnání s požáry v roce 2024
 - **Vizualizace:** Fotky z požárů v roce 2019
 - **Zážitky z terénu:**
 - Dokumentace požárů, příběhy místních obyvatel a záchranné akce.
 - Konkrétní příklady: ztráta biodiverzity, zničená půda, evakuace komunit.
-

3. Amazonie a klimatická změna (20 min)

- **Role Amazonie, potažmo Chiquitanie:**
 - „Plíce planety“ – význam pro produkci kyslíku a pohlcování CO₂.
 - Chiquitanie – největší les suchého typu na světě
 - Biodiverzita: domov milionů druhů.
 - **Dopady požárů:**
 - Ztráta schopnosti zachytávat CO₂.
 - Zrychlení globálního oteplování.
 - **Souvislost s klimatickou změnou:**
 - Jak požáry ovlivňují globální teplotu.
 - Vliv lidské činnosti (zemědělství, těžba).
-

4. Etické a společenské otázky (15 min)

- **Zkušenosti s místními lidmi:**
 - Jak se na požáry dívali, co pro ně znamenaly.
 - **Hranice odpovědnosti:**
 - Vlády, korporace, jednotlivci.
 - Místní komunity vs. globální potřeby.
 - **Otázka k diskusi:**
 - „Měly by bohatší země přispívat na zlepšení podmínek zemí rozvojového světa?“
 - Klimatický dluh
-

5. Interaktivní část (15 min)

- **Cvičení:** Jaké kroky by studenti podnikli ke zmírnění dopadů globálního oteplování?
 - **Otázky a odpovědi:** Reakce na dilemata a dotazy.
-

6. Závěr (10 min)

- **Shrnutí:** Požáry jako varovný signál klimatické krize.
- **Inspirace:** Každý může přispět – od změny životního stylu po podporu ekologických projektů.
- **Výzva publiku:** „Jakou stopu zanecháte vy?“

HODNOTA LIDSKÉ PÉČE

Na základě příběhu Péti, dospívajícího autistického chlapce a jeho rodiny, se zamyslíme nad tím, zda jsou hodnoty v naší společnosti nastaveny správně. Povíme si něco o fungování sociálního sektoru a výzvách, kterým čelí: nárůst jeho potřeby vzhledem ke stárnutí populace a zároveň nedostatek pracovníků i financí. Studenti se aktivně zapojí do diskuze o tom, zda má sociální péče v naší společnosti své místo, a jak mohou přispět k jejímu zlepšení.

Délka: 60–90 minut

Cílová skupina: Středoškoláci, vysokoškoláci, široká veřejnost

Cíl přednášky: Představení náročnosti péče o druhého člověka a zamyšlení nad tím, jak důležitá je mezilidská péče pro fungování společnosti, a jakou hodnotu jí přikládáme.

Struktura přednášky

1. Úvod (10 min)

- **Představení:** Přímá zkušenost z práce jako osobní asistent, péče o umírajícího rodiče. Film *Co s Péťou* a podcast *Péče o ty, kteří ji nejvíce potřebují*.
 - **Otázka publiku:** „Jaká je podle vás role péče ve společnosti? Museli jste se někdy o někoho starat?“
-

2. Hodnota péče (15 min)

- **Humanita a solidarita:**
 - Péče jako projev empatie a soudržnosti ve společnosti.
 - **Ekonomické argumenty:**
 - Jak investice do sociálních služeb mohou dlouhodobě ulevit rodinám i systému. (Nedostatečná podpora rodin a neziskovek v konečném důsledku stojí stát víc peněz)
-

3. Konkrétní příběhy (20 min)

- **Příběh Péti:** Jaký dopad má péče o dítě s handicapem na rodinu. (finanční zátěž, péče 24/7, nedostatek času na druhé děti)
 - **Audiovizuální ukázky:** Krátké úryvky z filmu nebo podcastu.
-

2. Současný stav sociální péče v ČR (15 min)

- **Nedostatek pracovníků:**
 - Fyzická i psychická náročnost práce a nízké ohodnocení pracovníků. (Boj na třech frontách, častý syndrom vyhoření, fluktuace pracovníků)
 - Podfinancovanost sektoru.
 - **Dopady na rodiny:**
 - Rodiny často nemají na koho se obrátit – služby v regionech chybí
 - **Budoucí perspektivy:** Stárnoucí populace, Roustoucí potřeba sociálních služeb
-

5. Interaktivní část (15 min)

- **Aktivita:** Diskuze s publikem – „Kdyby vám blízký člověk potřeboval péči, jak byste situaci řešili?“
 - **Inspirace:** Role každého z nás při zlepšování systému.
-

6. Závěr (10 min)

- **Shrnutí:** Péče o slabší není břemeno, ale příležitost ke zlepšení života celé společnosti.
- **Výzva k zamyšlení:** „Jak můžeme společně podpořit ty, kteří péči potřebují?“
- **Prostor pro dotazy:** Reakce na otázky publika.

UPRCHLICKÉ KRIZE A MIGRACE

Na základě osobních zkušeností z dokumentování evropské uprchlické krize v Řecku a exodu Rohingů z Myanmaru se studenti se dozví o příčinách migrace, výzvách kulturní diverzity a etických otázkách při dokumentování takových situací. Přednáška zahrnuje diskuzi o přístupu evropských zemí k uprchlíkům, zamýšlí se nad výhodami i nevýhodami migrace pro hostitelské země, a pokusí se nastínit míru globální migrace v blízké budoucnosti.

Délka: 60–90 minut

Cílová skupina: Středoškoláci a vysokoškoláci (společenské vědy, žurnalistika, mezinárodní vztahy)

Cíl přednášky: Porozumění příčinám uprchlických krizí, výzvám kulturní diverzity a etickým otázkám.

Struktura přednášky

1. Úvod (10 min)

- **Představení:** Osobní zkušenosti s dokumentací uprchlických krizí (Řecko 2015/2016, Bangladéš 2017).
- **Aktivita:** Krátká otázka publiku – „Co si představíte pod pojmem uprchlík? Jak toto slovo vnímáte?“

2. Evropská uprchlická krize 2015/2016 (20 min)

- **Příčiny:** Konflikty v Sýrii, Iráku, Afghánistánu. Role západu v destabilizaci těchto regionů
 - **Řecko jako vstupní bod:**
 - Zkušenosti s fotografováním v uprchlickém táboře Idomeni
 - Příběhy uprchlíků, kteří překonávali Středozemní moře.
 - **Přístup Evropy:** Solidarita vs. uzavírání hranic (např. Maďarsko). Frontex, Mezinárodní právo
 - **Česká republika:** Politický postoj a debata o kvótách.
-

3. Rohingové a Bangladéš (20 min)

- **Kontext:** Pronásledování Rohingů v Myanmaru (etnické čistky).
 - **Bangladéš jako hostitelská země:**
 - Situace v táborech (např. Kutupalong).
 - Logistické a humanitární výzvy. Riziko nakažlivých chorob – cholera.
 - **Osobní zkušenosti:** Situace v táborech, Příběhy rodin: Sobika, Chlapec s prostřeleným břichem
-

4. Krátké srovnání dojmů z obou krizí (5 min)

- Přístup hostitelských zemích (Evropské země vs Bangladéš) a přístup samotných uprchlíků
-

5. Výhody a nevýhody kulturní diverzity (15 min)

- **Pozitiva:**
 - Obohacení společnosti (nové pohledy, zvyky, dovednosti). Pracovní síla. Většinou migrují ti nejschopnější.
 - Inspirativní příběhy integrace.
 - Remittance.
 - **Negativa a výzvy:**
 - Kulturní šok, jazykové bariéry, předsudky.
 - Ghetta – selhání integrace
 - **Příklady dobré i problematické integrace:** Německo, Švédsko, Česká republika
-

6. Migrace a klimatická změna (10 min)

- **Prognózy do budoucna:** Dopad globálního oteplování na obyvatelnost regionů
 - **Riziková místa:** Přední linie klimatické změny
 - **Otázka publiku:** „Myslíte, že bychom měli pomáhat lidem, přicházejícím z jiných zemí?“ „Dokážete si sami představit, že byste se ocitli v podobné situaci?“ „Co si myslíte, že byste potřebovali?“ (Peníze, jídlo, oblečení, teplo, ubytování)
-

7. Závěr a interakce (15 min)

- **Shrnutí:** Uprchlíká krize jako globální výzva.
- **Inspirace:** Jakou roli může hrát každý z nás – od podpory humanitární pomoci po změnu vnímání uprchlíků.
- **Otázky a diskuze:** Podněty od publika

PRÁCE DOKUMENTARISTY A ETICKÉ VÝZVY

Přednáška zaměřená na práci dokumentaristy přináší hlubší vhled do výzev a dilemat spojených s tvorbou dokumentárních filmů a foto reportáží. Ukazuje, jak dokumentaristé pracují v terénu, překonávají kulturní rozdíly, rozhodují o tom, co zobrazit, a jak udržet pravdivost a autenticitu příběhů. Studenti si vyzkouší analýzu etických dilemat a získají inspiraci pro vlastní tvůrčí proces.

Délka: 60–90 minut

Cílová skupina: Středoškoláci a vysokoškoláci (mediální studia, žurnalistika, humanitní obory)

Cíl přednášky: Porozumění práci dokumentaristy, a etickým dilematům s ní spojených, výzvam při natáčení a rozhodnutím, která ovlivňují pravdivost příběhu.

Struktura přednášky

1. Úvod (10 min)

- **Představení:** Krátký úvod o mé práci a zkušenostech.
 - **Otázka na publikum:** Díváte se na dokumentární filmy? A věříte jim? Co podle vás znamená „pravda“ v dokumentu? Existuje vůbec něco jako nezaujatá pravda?
-

2. Jak se pracuje v terénu? (20 min)

- **Terénní práce:**
 - Osobní motivace – co vás k tomu vede?
 - Jak si vybrat téma?
 - Fyzická a psychická náročnost
 - Kulturní rozdíly – předsudky a jejich překonávání
 - Orientace v terénu – Jazyková vybava, Fixeři, Znalost místní problematiky
 - Finanční náročnost – soutěž s velkými médii
 - **Rozhodování o zobrazení:**
 - Co ukázat a co už může škodit? (Např. ohrožení protagonistů – příklad Retrograde)
 - Příklady: zobrazování smrti, bolesti nebo zranitelnosti.
 - **Etická odpovědnost vůči publiku:**
 - Nevyvolávat senzace – příběh jako vzdělávací nástroj.
-

3. Co je etika v dokumentaristice? (15 min)

- **Definice:** Pravdivost, autenticita a respekt vůči zobrazeným lidem. Snaha nezradit důvěru, kterou protagonisté v dokumentaristu vkládají.
 - **Příklady dilemat:**
 - Manipulace scén – inscenace vs. dokumentace. Příběhový ark vs realita
 - Character driven documentary a úskalí, které představuje
 - Ochrana soukromí – co ukázat a co ne?
 - **Osobní zkušenosti:**
 - Uprchlíká krize v Řecku, Karabach, Bangladěš, Ukrajina, Afghanistan, Bolívie – každé místo a situace je unikátní a představuje odlišné výzvy včetně těch etických
-

4. Praktická část – Interakce (15 min)

- **Cvičení:** Promítnutí krátké ukázky filmu Co s Pét'ou?
 - Diskuze: Jak diváci vnímají etiku v této scéně?
 - Kritika mezinárodních expertů
 - Představili by diváci scénu stejným způsobem nebo by zvolili jiný způsob?
 - Výzva publiku: „Znáte nějaký příběh, který by stálo za to vyprávět? Jak byste při tom postupovali?“
-

5. Závěr (10 min)

- Shrnutí hlavních bodů: Pravda, zodpovědnost, hranice mezi realitou a uměním. Mravenčí práce dokumentaristy.
- Inspirativní závěr: „Každý příběh má moc změnit svět. Ale záleží na tom, jak ho vyprávíme.“

V případě zájmu o nějakou z přednášek mě prosím kontaktujte na emailu trabalik@gmail.com